FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT GEORGES COSMAS

föredraget den 4 juli 1996 *

1. Polymeles Protodikeio Athinon har i detta mål begärt att domstolen, för första gången, skall avge ett förhandsavgörande angående tolkningen av artikel 7.2 i rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter. [1]

I — Tvisten vid den nationella domstolen

2. Det framgår av begäran om förhandsavgörande att G. Kontogeorgas har väckt talan mot aktiebolaget Anonymos Viomichaniki kai Emboriki Etairia Eidon Syskevassias (nedan kallat Kartonpak AE) vid Polymeles Protodikeio Athinon. Kartonpak har sitt säte i Neohorouda kommun i Thessaloniki län. I sin ansökan har sökanden uppgett följande: den 10 februari 1981 ingicks ett avtal om handelsagentur enligt vilket det överenskoms att sökanden, från och med den 1 januari 1981, skulle vara handelsagent för försäljningen av bolagets produkter i Achaias och Ileias län mot en provision på 3 % av försäljningen i detta område. Enligt sökanden har svaranden sedan år 1988 själv sålt sina produkter till kunder i ovannämnda område och undanhållit ifrågavarande affärstransaktioner för honom i avsikt att beröva honom den provision som han hade rätt till. Dessutom har sökanden anfört att svaranden har sagt upp avtalet utan att iaktta den överenskomna uppsägningstiden på två månader. Med hänsyn till detta har sökanden yrkat att svaranden skulle förpliktas att betala ett visst bestämt belopp utgörande provision samt även skadestånd på grund av att denne inte har iakttagit uppsägningstiden för avtalet.

3. Svaranden har bestritt sökandens yrkande och i sitt svaromål inför Polymeles Protodikeio Athinon anfört följande: a) under år 1985 gick bolaget Anonymos Viomichaniki kai Emboriki Etairia Eidon Syskevassias Kartonpak AE samman med företaget Saint Ritzis Ellas Avee, som tillverkade samma produkter som svaranden; och b) sökanden har inte rätt till provision, å ena sidan på grund av att de kunder som han hänvisar till inte var kunder som han själv hade skaffat utan gamla kunder till det fusionerade företaget Saint Ritzis, och, å andra sidan, på grund av att vissa av dem inte hade sitt säte inom det område där sökanden bedrev sin verksamhet.

* Originalspråk: grekiska.

1 — EGT nr L 382, 31.12.1986, s. 17.

4. Polymeles Protodikeio Athinon ansåg att det där anhängiga målet gav upphov till en fråga om tolkning av gemenskapsrätten, närmare bestämt av artikel 7.2 i rådets direktiv 86/653/EEG (nedan kallat direktivet) och har beslutat att förklara målet vilande och i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget ställa vissa tolkningsfrågor till domstolen.

II — Tolkningsfrågorna

5. Polymeles Protodikeio Athinon har begärt att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande beträffande följande tolkningsfrågor: [2]

"1) Äger en handelsagent som anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område rätt till provision på avtal som ingåtts utan att han i något skede medverkat till avtalens tillkomst och oavsett om han upptäckt de aktuella kunderna, eller har han endast rätt till provision på sådana avtal som har tillkommit inom det nyssnämnda geografiska området som ett resultat av egna insatser i förhållande till kunder som han själv har upptäckt; och

2) Hur skall begreppet 'kund som tillhör' detta område tolkas? Närmare bestämt, om kunden är ett bolag med säte på annan ort än den där ledningen utövas och verksamheten bedrivs, syftar ordet 'tillhör' på bolagets säte eller på den ort där verksamheten faktiskt bedrivs och/eller fabriken eller andra driftställen är belägna, i det fall då det avtal på vilket provisionen krävs avser leveranser till ifrågavarande fabrik eller driftställen och det aktuella avtalet ingåtts på den ort inom handelsagentens geografiska område där fabriken eller driftstället finns?" [3]

III — Rättsliga föreskrifter

6. I artikel 7.1 i direktivet föreskrivs följande:

"Handelsagenten skall ha rätt till provision på avtal som ingås under avtalstiden

a) i de fall då dessa träffats som ett resultat av hans medverkan, eller

2 — EGT nr C 174, 8.7.1995, s. 3.

3 — Det skall noteras att den grekiska regeringen, även om den kommer fram till slutsatsen att tolkningsfrågorna måste besvaras, i detta sammanhang har påpekat att den ifrågavarande tvisten är en inhemsk angelägenhet. Detta är inte relevant i förevarande mål, därför att tolkningsfrågorna rör direktivets bestämmelser om harmonisering av de nationella lagarna på ett visst bestämt område, som har antagits i enlighet med artiklarna 57.2 och 100 i EG-fördraget.

b) i de fall då dessa ingås med tredje man, som han tidigare skaffat som kund för samma slags uppgörelser."

Medlemsstaterna skall i sin lagstiftning ta in endera av de möjligheter som anges i de båda strecksatserna ovan."

7. Artikel 7.2 i direktivet, som är föremål för en begäran om tolkning i förevarande mål, har följande lydelse:

8. Den grekiske lagstiftaren införlivade artikel 7.2 i direktivet i den inhemska lagstiftningen genom artikel 6.1 i presidentdekret nr 219/91 [4], som stadgar följande:

"Handelsagenten skall även ha rätt till provision på avtal som ingås under avtalstiden

— antingen i de fall då han anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område eller en viss bestämd kundkrets,

— eller i de fall då han har ensamrätt till ett visst bestämt geografiskt område eller en viss bestämd kundkrets,

och i de fall då affärsuppgörelsen har träffats med en kund som tillhör detta område eller denna grupp.

"Handelsagenten skall ha rätt till provision på avtal som ingås under avtalstiden i de fall då han anförtrotts ett visst geografiskt område och affärsuppgörelsen har träffats med en kund som tillhör detta område." [5]

4 — Presidentdekret nr 219/91 om handelsagenter, som utfärdats för att genomföra Europeiska rådets direktiv 86/653/EEG (*Republiken Greklands officiella tidning* A 81 av den 30 maj 1991).

5 — Presidentdekret nr 219/91 innehöll från början, paradoxalt nog, ingen föreskrift som införlivade artikel 7.1 i direktivet. Kanske ansåg den grekiske lagstiftaren, felaktigt, att artikel 7.2 sista stycket inte gav medlemsstaterna möjlighet att välja mellan de två alternativa lösningarna som stadgas i denna artikel, utan möjlighet att välja mellan, å ena sidan, föreskrifterna i artikel 7.1, och, å andra sidan, föreskrifterna i artikel 7.2. Härtill kommer att den i texten citerade artikel 6.1 i presidentdekret nr 219/91 inte nämnde betalning av provision till en handelsagent som har tilldelats en viss bestämd kundkrets (trots att direktivets artikel 7.2 stadgade detta). Artikel 6.1 i presidentdekret nr 219/91 har i alla fall efter det att Polymeles Protodikeio Athinon har meddelat beslut om att hänskjuta frågan till domstolen ersatts med artikel 4.2 i presidentdekret nr 312/95 (*Republiken Greklands Officiella tidning* A 168 av den 22 augusti 1995), som, enligt min mening, numera klart återger innehållet i direktivets artikel 7.1 och 7.2.

IV — Upptagande till sakprövning

9. Under det muntliga förfarandet har svaranden i målet vid den nationella domstolen uppgett att tolkningsfrågorna, med hänsyn till vad bolaget har redogjort för under det skriftliga förfarandet, inte bör besvaras i sak. Enligt svarandens mening är detta nämligen inte objektivt nödvändigt för att lösa tvisten vid den nationella domstolen, eftersom sökanden i målet vid den nationella domstolen aldrig hade något avtal med Saint Ritzis, som fusionerades med Kartonpak AE, och i varje fall i alla händelser inte hade rätt till provision på avtal som ingåtts med kunder till det förstnämnda bolaget.

10. Svaranden hade nämligen vid den nationella domstolen uppgivit (se ovan punkt 3) att den talan som hade väckts mot honom skulle ogillas, bland annat på grund av att de kunder som sökanden har hänvisat till var gamla kunder till Saint Ritzis med vilken den sistnämnde inte hade något avtalsförhållande. Trots detta anser den nationella domstolen (möjligen på grund av att sökanden har uppgivit att "han har rätt till provision ... oavsett om han själv upptäckt kunderna eller om dessa var kunder till Saint Ritzis och ... han inte var inblandad vid försäljningen till dem") att innan den tar ställning till om talan är välgrundad eller inte måste den ställa vissa frågor till domstolen i avsikt att klargöra den exakta betydelsen av artikel 7.2 i direktivet, dock under förbehåll att, såsom klart framgår av begäran om förhandsavgörande, efter domstolens dom undersöka "svarandens invändningar för det fall yrkandena i ansökan principiellt är rättsligt grundade".

11. Enligt domstolens fasta rättspraxis ankommer det endast på den nationella domstolen, vid vilken ett mål har anhängiggjorts, att, med beaktande av målets egenart, bedöma vilket behov den har av ett förhandsavgörande för att kunna meddela dom och huruvida de frågor som den ställt till domstolen är relevanta, [6] och även att bedöma vid vilket stadium under förfarandet som dessa frågor skall ställas. [7] Med beaktande av detta, och eftersom frågorna som Polymeles Protodikeio Athinon ställt uppenbarligen inte kan anses sakna betydelse för att lösa tvisten som anhängiggjorts där, kan svarandens argumentation vid den nationella domstolen om att frågorna objektivt sett inte är nödvändiga för att lösa tvisten inte godtas. Detta gäller i än högre grad då svarandens påstående på denna punkt hänger samman med den värdering av faktiska omständigheter som det (särskilt när parterna, såsom i förevarande fall, är oeniga på denna punkt [8])

6 — Se till exempel dom av den 5 oktober 1988 i mål 247/86 (Alsatel, Rec. 1988, s. 5987, punkt 8) och av den 30 november 1995 i mål C-134/94 (Esso Española, REG 1995, s. I-4223, punkt 9).

7 — Se dom av den 10 maj 1981 i de förenade målen 36/80 och 71/80 (Irish Creamery, Rec. 1981, s. 735, punkt 5 f.) samt även domarna av den 21 april 1988 i mål 338/85 (Pardini, Rec. s. 2041, punkt 8) och av den 27 juni 1991 i mål C-348/89 (Mecanarte, Rec. 1991 s. I-3277, punkt 48).

8 — Av beslutet att hänskjuta frågan till domstolen framgår det att käranden bestrider svarandens påståenden om att kunderna, som denna nämner i sin stämning, var gamla kunder till Saint Ritzis.

enligt den systematik som föreskrivs i artikel 177 i fördraget endast ankommer på den nationella domstolen att fastställa. [9]

12. Svaranden i den nationella domstolen har vidare, under det muntliga förfarandet i domstolen, hävdat att om tolkningsfrågorna tas upp till prövning så måste den första frågan omformuleras. Enligt svarandens mening måste man, om man tolkar beslutet till att hänskjuta frågan i sin helhet till domstolen, anta att den nationella domstolen med sin första fråga önskar få klarhet i om en handelsagent, enligt artikel 7.2 andra strecksatsen i direktivet jämförd med artiklarna 17 och 19 i det tredje direktivet om fusioner av aktiebolag, [10] har rätt till provision även för avtal som har ingåtts med kunder till ett tredje bolag, som har övertagit det företag som han själv hade ingått avtal med.

13. På denna punkt är det tillräckligt att erinra om att det i enlighet med artikel 177 i fördraget, såsom denna har tolkats i fast rättspraxis, uteslutande ankommer på den nationella domstolen att bestämma innehållet i de frågor som den vill ställa inom ramen för en begäran om förhandsavgörande. EG-domstolen kan således inte på yrkande av en part i målet vid den nationella domstolen pröva en fråga, som den nationella domstolen inte har ställt, eller utvidga föremålet för en fråga. [11] I förevarande mål innehåller begäran om förhandsavgörande inga uppgifter som skulle kunna göra det möjligt att tolka den första tolkningsfrågan på det sätt som svaranden i den nationella domstolen föreslår. Att godta denna tolkning skulle i realiteten innebära en utvidgning av föremålet för frågan och kan främst av detta skäl inte accepteras.

14. Före prövningen i sak finns det skäl att redogöra för följande: artikel 11 i presidentdekret nr 219/91 innehåller övergångsbestämmelser som motsvarar övergångsbestämmelserna i artikel 22.1 i direktivet. Enligt artikel 11.1 tillämpas bestämmelserna i presidentdekret nr 219/91 på avtal som ingåtts efter dess ikraftträdande. Vidare föreskrivs i artikel 11.2 följande: "Vad gäller avtalsparternas rättigheter och skyldigheter enligt avtal som har ingåtts innan förevarande dekrets ikraftträdande tillämpas bestämmelserna i detta dekret från den 1 januari 1994." Av detta följer att, eftersom presidentdekret nr 219/91 offentliggjorts i *Republiken Greklands Officiella Tidning* den 30 maj 1991, de rättsliga föreskrifter som antagits genom detta dekret skall tillämpas på nya avtal, det vill säga de avtal som har ingåtts efter denna tidpunkt. Däremot är presidentdekretet inte tillämpligt på gamla avtal, det vill säga avtal som har ingåtts före ovannämnda datum och

9 — Se till exempel domarna av den 29 april 1982 i mål 17/81 (Pabst & Richarz, Rec. s. 1331, punkt 12) och av den 2 juni 1994 i mål C-30/93 (AC-ATEL Electronics Vertriebs, Rec. s. I-2305, punkt 16 och 17).

10 — Svaranden refererar uppenbarligen till rådets direktiv 78/855/EEG av den 9 oktober 1978 (EGT nr L 295, s. 36).

11 — Se till exempel domarna av den 9 januari 1990 i mål C-377/88 (SAFA, Rec. 1990, s. I-1, punkt 20) och av den 24 mars 1992 i mål C-381/89 (Syndesmos Melon tis Eleftheras Evangelikis Ekklisias m. fl., Rec. 1992, s. I-2111, punkt 18 och 19) samt även i den i fotnot 9 nämnda domen AC-ATEL Electronics Vertriebs, punkt 19.

för vilka det har fastställts en övergångsperiod som gäller fram till den 1 januari 1994. Fram till den 31 december 1993 gällde således den gamla ordningen för dessa avtal.

15. Av handlingarna i målet framgår att det omtvistade avtalet om handelsagentur slöts innan presidentdekret nr 219/91 trädde i kraft, nämligen den 10 februari 1981. Sålunda omfattas det inte av de nya föreskrifterna i detta dekret, såvida det inte fortfarande gällde vid den avgörande tidpunkten, den 1 januari 1994, det vill säga den tidpunkt när dekretet började tillämpas även på gamla avtal. Dessutom framgår det av begäran om förhandsavgörande att svaranden har sagt upp avtalet till en inte närmare angiven tidpunkt. Om det ifrågavarande avtalet har upphört att gälla före den 1 januari 1994 faller det utanför tillämpningsområdet för presidentdekret nr 219/91, vilket automatiskt skulle medföra att tolkningsfrågorna skulle sakna relevans för utgången av målet i den nationella domstolen. Då den nationella domstolen emellertid utgår ifrån att den där anhängiga tvisten omfattas av bestämmelserna i presidentdekret nr 219/91, måste de ovan nämnda tolkningsfrågorna prövas i sak.

V — Den första tolkningsfrågan

16. Med denna fråga vill den nationella domstolen att EG-domstolen skall klargöra om en handelsagent, som enligt avtalet har fått ansvar för eller ensamrätt till ett bestämt geografiskt område, även har rätt till provision på avtal som har ingåtts utan hans personliga medverkan.

17. I sin begäran om förhandsavgörande har den nationella domstolen uttalat att "även om avtalet slutits utan handelsagentens medverkan och med en kund som han inte har upptäckt själv har han (handelsagenten) rätt till provision eftersom detta ingåtts inom hans geografiska verksamhetsområde". Förutom svaranden intar även kommissionen och Frankrikes, Tysklands respektive Greklands regeringar som även har inkommit med skriftliga yttranden, denna ståndpunkt.

18. För denna uppfattning talar ordalydelsen och uppbyggnaden av artikel 7.1 och 7.2 i direktivet. Beträffande artikel 7.1 a och 7.1 b utgår lagstiftaren från principen att avtalet måste ha kommit till stånd till följd av handelsagentens personliga medverkan, för att rätt till provision skall kunna uppkomma. Det krävs följaktligen ett kausalsamband mellan ingåendet av det ifrågavarande avtalet och handelsagentens medverkan. Det fall som regleras i artikel 7.2 förutsätter däremot inte att det föreligger något sådant samband. En handelsagent som har anförtrotts ett område har rätt till provision för varje avtal som ingåtts med en kund som tillhör detta område. Villkoret för att krav på provision skall uppkomma är, i förevarande fall, endast

att avtalet slutits med en kund i området och inte att avtalet har slutits till följd av handelsagentens personliga medverkan. Följaktligen är rätten till provision i detta fall oberoende av denna medverkan. Sålunda påverkas inte rätten till provision av det faktum att avtalet slutits direkt med huvudmannen när motparten är en kund i det område som anförtrotts handelsagenten.

19. Denna tolkning överensstämmer med formuleringen i artikel 7.2 enligt vilken agenten "även har rätt till provision" i fall som nämns i denna bestämmelse. Av denna formulering framgår att vad som föreskrivs i artikel 7.2 inte omfattas av artikel 7.1, och följaktligen utgör den omständigheten att avtalet har ingåtts till följd av handelsagentens medverkan, enligt vad som föreskrivs i artikel 7.2, inte någon förutsättning för rätt till provision. Till detta skall läggas att artikel 7.2 skulle vara överflödig om det även krävdes att detta villkor skulle vara uppfyllt i de fall som regleras i densamma.

20. Således måste den första frågan besvaras på följande sätt: "Artikel 7.2 i direktivet skall tolkas på så sätt att en handelsagent som har anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område har rätt till provision även på avtal som ingåtts utan hans medverkan."

VI — Den andra tolkningsfrågan

21. Den andra tolkningsfrågan rör tolkningen av begreppet "kund som tillhör" och närmare bestämt när kunden är ett bolag. I detta fall kan ordet "tillhör" syfta på orten där bolaget har sitt säte eller på den ort där verksamheten faktiskt bedrivs eller på orten där fabriken eller andra driftställen är belägna.

22. Enligt den nationella domstolen har handelsagenten rätt till provision på avtal som har ingåtts med en kund som han inte har upptäckt själv "i den mån detta har ingåtts inom hans geografiska verksamhetsområde oberoende av om sätet eller något annat driftställe ligger inom detta område". Svaranden har hävdat att orten där besluten fattas och där de nödvändiga aktiviteterna för fullbordandet av affärsuppgörelsen företas är av avgörande betydelse. Enligt kommissionen måste man ta hänsyn till orten där kunden faktiskt bedriver sin verksamhet, utom i fall där det av avtalet om handelsagentur framgår att parternas vilja har varit en annan. Enligt den grekiska regeringen är den nationella domstolen behörig att, mot bakgrund av de särskilda omständigheterna vid varje affärstransaktion, fastställa om vederbörande kund tillhör det geografiska område som handelsagenten har anförtrotts. Den tyska regeringen har anfört att gemenskapslagstiftaren beträffande denna fråga har följt de val som den tyske lagstiftaren har gjort och har understrukit att direktivet har tillkommit med motsvarande bestämmelser i tysk rätt, vilka gäller sedan år 1953, som förebild och har föreslagit en tolkning som motsvarar det sätt

på vilket § 87 andra stycket i HGB (Handelsgesetzbuch) har tolkats i tysk rättspraxis. Denna bestämmelse innehåller en formulering som motsvarar artikel 7.2 i direktivet. [12] Enligt den tyska regeringen är det således av avgörande betydelse om kunden har sitt driftställe eller sitt säte i det bestämda området. När en kund har flera företag eller om ett företag har flera driftställen så är det företaget eller driftstället som gjort beställningen som är avgörande.

23. Jag anser att begreppet "kund som tillhör ett geografiskt område" måste tolkas med utgångspunkt i avtalet om handelsagentur som förenar parterna. Eftersom det rör sig om avtalsförhållanden för vilka i regel principen om avtalsfrihet gäller, är det i första hand avtalsparternas sak att, med utgångspunkt i ett geografiskt eller annat kriterium, bestämma den kundkrets som skall omfattas av området för handelsagentens verksamhet. [13] Av detta följer att partsviljan måste klarläggas i varje enskilt fall. Klarläggandet av denna vilja ankommer uteslutande på den nationella domstolen.

24. För det fall att partsviljan inte framgår av avtalet måste emellertid ett kriterium bestämmas genom vilket det kan avgöras om en kund tillhör handelsagentens område. Beträffande fysiska personer är det grundläggande kriteriet om personen är bosatt inom det område som har anförtrotts handelsagenten. När det är fråga om en köpman måste denne i princip vara bosatt i den ort där denne bedriver sin yrkesverksamhet. [14]

25. Vad gäller juridiska personer, närmare bestämt bolag, är sätet det huvudsakliga kriteriet. Detta kriterium bör dock inte betraktas som absolut, eftersom det skulle leda till svårigheter till exempel i de fall då det finns flera driftställen, filialer med mera. Förevarande tolkningsfråga visar med särskild tydlighet på dessa problem. Av de faktiska omständigheterna som den nationella domstolen har att bedöma hade en av kunderna sitt säte i Attikaområdet medan dennes fabrik låg i ett annat område, närmare bestämt i det område där sökanden bedrev sin verksamhet som handelsagent. Tillämpningen av säteskriteriet skulle i ett sådant fall leda till att endast den agent som bedrev sin

12 — I § 87 andra stycket i HGB föreskrivs följande: "Ist dem Handelsvertreter ein bestimmter Bezirk oder ein bestimmter Kundenkreis zugewiesen, so hat er Anspruch auf Provision auch für die Geschäfte, die ohne seine Mitwirkung mit Personen seines Bezirkes oder seines Kundenkreises während des Vertragsverhältnisses abgeschlossen sind."

13 — De regler som införs genom direktivet (och följaktligen de bestämmelser genom vilka de genomförs i inhemsk rätt) utgörs i princip av dispositiva regler (jus dispositivum; se såsom undantag föreskrifterna i artikel 5 i direktivet).

14 — Se A. Liakopoulos: *Geniko Emboriko Dikaio* (2: a upplagan) s. 120; D. Brüggemann: Staub, *Grosskommentar HGB* (4: e upplagan) § 87 HGB, nr 38 f.

verksamhet där bolaget hade sitt säte skulle ha rätt till provision.

26. Det rör sig om en synnerligen restriktiv lösning som leder till ohållbara resultat i de fall där beställningarna eller initiativet till dessa kommer från en filial eller en fabrik som är belägen inom en annan handelsagents område. I sådana fall kan beställningen och det efterföljande avtalet med rätta tillskrivas den sistnämnde handelsagentens samlade aktivitet för att tillvarata huvudmannens intressen inom det område som anförtrotts honom. Även om handelsagentens rätt till provision på avtal som har ingåtts med kunder som tillhör det område som han har anförtrotts är oberoende av handelsgemenskapens konkreta medverkan, utgör den i realiteten en (indirekt) ersättning inte endast för varje särskilt avtal utan för agentens sammanlagda verksamhet i det geografiska område som han har anförtrotts. [15] Dessa överväganden leder till slutsatsen att det materiella kriteriet, nämligen vem som har gjort beställningen, är att föredra framför det formella kriteriet, det vill säga bolagets säte. När en filial eller en fabrik drivs som oberoende affärsställen, vilka den juridiska personens centrala ledning har tilldelat rätten att göra beställningar, måste de enligt den betydelse som avses i den ifrågavarande föreskriften anses som kunder som tillhör agentens område. Om en fabrik eller en filial, som är belägen inom detta område, inte har frihet att agera självständigt måste däremot bolaget självt, som har sitt säte utanför agentens område, anses som kund. Denna lösning har, såsom den tyska regeringen anfört i sina yttranden, valts i tysk rättspraxis vad gäller tolkningen av § 87 andra stycket i HGB som, såsom nämnts ovan, innehåller en bestämmelse som motsvarar artikel 7.2 i direktivet. [16] Med utgångspunkt i denna tolkning har handelsagenten rätt till provision på avtal som har ingåtts av huvudmannen efter beställning från ett företags affärsställe som verkar som en autonom enhet inom området, även då avtalet har slutits utanför det område som har anförtrotts honom. Däremot kan en handelsagent inte kräva provision för ett avtal som har ingåtts av huvudmannen med en kund som inte tillhör hans område, i den ovannämnda betydelsen, även om avtalet har slutits inom detta område. [17] Det ytterligare kriteriet, det vill säga det område där avtalet har *ingåtts*, har således ingen betydelse för direktivets system.

27. Följaktligen måste den andra tolkningsfrågan besvaras på följande sätt: "Begreppet 'kund som tillhör', i artikel 7.2 i slutet av första stycket i direktivet, skall tolkas på så sätt att när kunden är en juridisk person med flera affärsställen syftar detta begrepp alltid på det affärsställe som har gjort beställningen, om något annat inte framgår av avtalet."

15 — Se Brüggemann, punkt 32.

16 — Bestämmelsen i § 87 andra stycket i HGB använder begreppet "personer i hans område" ("Personen seines Bezirkes").

17 — Se Brüggemann, punkt 38.

VII — Förslag till avgörande

Med hänsyn till vad som har anförts ovan föreslår jag att domstolen skall besvara de tolkningsfrågor som Polymeles Protodikeio Athinon har ställt på följande sätt:

1) Artikel 7.2 i rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 skall tolkas på så sätt att en handelsagent som har anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område har rätt till provision även på avtal som ingåtts utan hans medverkan.

2) Begreppet "kund som tillhör", i artikel 7.2 i slutet av första stycket i direktivet, skall tolkas på så sätt att när kunden är en juridisk person med flera affärsställen syftar detta begrepp alltid på det affärsställe som har gjort beställningen, om något annat inte framgår av avtalet.